

Elise Vik Duun

Miljøterapeuters relasjonelle omsorgsarbeid og barns selvrealisering

Hvordan jobber miljøterapeuter relasjonelt og omsorgsrettet med barn på barnevernsinstitusjoner for å øke barnas selvrealiseringsmuligheter?

How do milieu therapists work relationally and care-oriented with children in child welfare institutions to increase the children´s opportunities for self-realization?

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid

Veileder: Samita Wilson

Mai 2023

Elise Vik Duun

Miljøterapeuters relasjonelle omsorgsarbeid og barns selvrealisering

Hvordan jobber miljøterapeuter relasjonelt og omsorgsrettet med barn på barnevernsinstitusjoner for å øke barnas selvrealiseringsmuligheter?

How do milieu therapists work relationally and care-oriented with children in child welfare institutions to increase the children's opportunities for self-realization?

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid
Veileder: Samita Wilson
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

It is hard to explain...But when you always get the feeling that they do not believe you can manage, you start believing so yourself.

(Paulsen & Thomas, 2017, s. 186).

Sammendrag

Bacheloroppgaven fokuserer på omsorgsarbeid og relasjonsarbeid belyst fra miljøterapeuters perspektiver, samt teori, i møte med barn som bor på barnevernsinstitusjoner.

Problemstillingen blir dermed: **Hvordan jobber miljøterapeuter relasjonelt og omsorgsrettet med barn på barnevernsinstitusjoner for å øke barnas selvrealiseringsmuligheter?** For å besvare problemstillingen gjennomføres et litteraturstudie. Det blir hentet ut forskning fra vitenskapelige artikler som basert på ulike kvalitative forskningsmetoder, belyser hvordan miljøterapeuter jobber relasjonelt og omsorgsrettet med barn på barnevernsinstitusjoner for å bidra til barns utvikling. Formålet med oppgaven er dermed å undersøke eventuelle implikasjoner ved omsorgsarbeid og relasjonsarbeid opp mot barns muligheter for egen selvrealisering. Oppgavens hovedfunn blir drøftet i lys av Axel Honneths anerkjennelsesteori som er aktuell for å belyse problemstillingen og videre bidra positivt til barns selvrealisering i tråd med deres ulike selvforhold.

De empiriske funnene viser at omsorgsarbeid er sentralt for miljøterapeutenes relasjonelle arbeid med barna på barnevernsinstitusjonene. Det relasjonelle omsorgsarbeidet involverer noen gjennomgående elementer: brukermedvirkning, anerkjennelse, sensitivitet, traumebevisst omsorg, og tilretteleggelse for at barna skal mestre oppgaver på ulike arenaer. Eventuelle implikasjoner ved miljøterapeutenes balanse mellom nærhet og distanse til barnet, gjøres også rede for. Sentralt for barnas utvikling er økt selvstendighet og autonomi, hvor miljøterapeutene legger til rette for at barna også arbeider med egen utvikling.

For miljøterapeutenes relasjonelle omsorgsarbeid formidles både emosjonell, juridisk og sosial anerkjennelse fra anerkjennelsesteorien som sentrale for barnas selvrealisering. Teorien tilfører dermed økt forståelse for hvordan miljøterapeuter kan jobbe med omsorg og relasjoner for å styrke barns selvrealiseringsmuligheter. Hovedfunnene peker på at miljøterapeutene må bruke seg selv i relasjonene, tilrettelegge for barnas medvirkning og samfunnsdeltakelse, samt møte barna som moralsk tilregnelige i lys av anerkjennelsesteorien. Hvilke implikasjoner har nevnte punkter for miljøterapeutenes praksis?

Abstract

This bachelor's thesis focuses on care and relational work from the perspectives of milieu therapists, and theory, when encountering children who live in child welfare institutions. This is led by the thesis: **How do milieu therapists work relationally and care-oriented with children in welfare institutions to increase the children's opportunities for self-realization?** To answer this thesis, a literature study has been carried out where research has been extracted from scientific articles, which based on various qualitative research methods shed light on how milieu therapists work with children. The purpose is to investigate whether the care work has value in connection with the relational work and to further discuss the importance of care with the children's opportunities for self-realisation. The results are discussed in light of Axel Honneth's theory of recognition.

The empirical findings indicate that care work is central for the milieu therapists' relational work with children in child welfare institutions. The relational work of care contains elements such as participation, recognition, sensitivity, and trauma-aware care. It also contains elements such as the milieu therapists' facilitation for the children to perform in various arenas, and challenges towards the milieu therapists' balance between closeness and distance to the children. The articles also promote participation and recognition for the children's development and independence, where the children can also work on their own development.

Emotional, juridical, and social recognition from the recognition theory appear central to the milieu therapists' relational care work. It also gives the milieu therapists understanding of how care and positive relationships strengthens the children's opportunities for self-realization. In addition to this, the articles show the importance of the milieu therapists employing themselves in the relationship and support their participation. What implications do the points mentioned above have for milieu therapists' practice?

Innholdsfortegnelse

1 Introduksjon	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2 Problemstilling og avgrensninger	3
1.2.1 Miljøterapeuter.....	3
1.2.2 Barnevernsinstitusjoner.....	4
1.2.3 Barn.....	4
1.3 Sosialfaglig relevans.....	5
1.4 Bacheloroppgavens oppbygning.....	5
2 Metode	7
2.1 Litteraturstudie som forskningsmetode	7
2.2 Litteraturstudiets systematiske søkeprosess	7
2.3 Litteraturens relevans og pålitelighet	9
2.3.1 Forforståelse.....	10
3 Teoretisk perspektiv og relevant litteratur	11
3.1 Miljøterapi og omsorg	11
3.2 Traumebevisst omsorg.....	12
3.3 Axel Honneths anerkjennelsesteori	13
3.3.1 Supplerende beskrivelser av barnets selvforhold.....	14
4 Resultatenes hovedtrekk	17
5 Analyse og drøfting	19
5.1 Miljøterapeutenes dilemmaer for omsorgsarbeid mellom nærhet og distanse til barnet	19
5.2 Miljøterapeutenes omsorg i form av anerkjennelse.....	22
5.3 Miljøterapeutenes omsorg i form av barnas medvirkning.....	23
5.4 Miljøterapeutenes tilretteleggelse for sosial anerkjennelse	26
6 Avslutning	29
Litteraturliste	31

1 Introduksjon

I mine møter med arbeid på barnevernsinstitusjoner har jeg interessert meg for hvordan miljøterapeuter jobber relasjonelt og omsorgsrettet med barn, og særlig barn som forteller at: «ingen liker meg», «ingen forstår meg», eller «dere gjør bare jobben deres». Hvordan kan miljøterapeutene gjennom omsorg og relasjonelt arbeid bidra til at barn trives bedre med seg selv og ser sin egenverdi, for videre å hjelpe barn med å anvende egne ressurser og evner? Er det ikke nettopp dette som er fundamentet for miljøterapeutenes arbeid på barnevernsinstitusjoner: å hjelpe barn å realisere seg selv?

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Knud Eilert Løgstrup (1956, s. 37) skriver i *Den etiske fordring* at: «Den enkelte har aldri med et annet menneske å gjøre uten å holde noe av dette menneskets liv i sine hender.».

Miljøterapeuters omsorgsansvar, samt forventinger til deres arbeid på barnevernsinstitusjoner, synes å dreie seg om hvordan miljøterapeutene møter barna i sine relasjoner.

Miljøterapeutenes omsorgsarbeid blir presentert som et sentralt fagområde og en grunnstamme for deres miljøterapeutiske arbeid (Grünfeld m.fl., 2020, s. 29; Lillevik & Øien, 2015, s. 62). Omsorgsarbeidets nytteverdi blir også fremhevet i flere rapporter, offentlige utredninger og lovtekster i sammenheng med blant annet anerkjennelse, sensitivitet, og brukermedvirkning (Se for eksempel: Backe-Hansen m.fl., 2017, s. 17-18; barnevernsloven, 2021, §§ 1.1 & 1-4; NOU 2016: 16, s. 16 & 55). Hvordan kan det forstås nyttig å undersøke miljøterapeuters omsorgsarbeid på barnevernsinstitusjoner og videre koble arbeidet opp mot barns selvrealiseringsmuligheter?

Omsorgsarbeidet beskrives i barnevernsloven å ha fokus på barnets beste som en overordnet prinsipp for barnevernets arbeid (barnevernsloven, 2021, § 1-3). Det formidles i barnevernsloven (2021, § 1-3) at: «Hva som er til barnets beste må avgjøres etter en konkret vurdering. Barnets mening er et sentralt moment i vurderingen av barnets beste.».

Omsorgsbegrepet er likevel ikke definert ytterligere i barnevernslovens lovtekster til tross for omsorgens sentrale posisjonering i lovens formål (barnevernsloven, 2021, § 1-1). Nevnte punkter innebærer med andre ord forventinger til hvordan miljøterapeuter på

barnevernsinstitusjoner skal imøtekomme barna hvor deres arbeid må svare til barnets beste og barnets behov.

Det kan derfor synes som forskning på omsorgsarbeid innenfor institusjonsbarnevernet har nytteverdi grunnet dets mangesidige, og således manglende, rettslige innhold.

Omsorgsarbeidet må med andre ord relateres til situasjonelle praksiser. Øyvind Kvvello (2007, s. 35) setter også ord på at det innebærer implikasjoner å ensidig definere hva god omsorg er ved at det foreligger: «avveininger mellom å ha en bred normalitetsoppfatning, slik at man ivaretar toleranse for forskjeller, men ikke blir så normrelative at man ikke definerer avvik.».

Å beskrive ensidige kjennetegn for populasjonen av barn på barnevernsinstitusjoner, kan også være utfordrende med tanke på å unngå stereotypiserende og marginaliserende beskrivelser. Samtidig vil lengden på barnas opphold variere (Hernæs, 2020, s. 48). Forskning viser at de fleste som bor på barnevernsinstitusjoner er over 13 år (2018), samt at antallet som har besøkt ungdomspsykiatrisk poliklinikk er ti ganger høyere enn barn som ikke er i dialog med barnevernet (Hernæs, 2020, s. 50). Barna er forskjellige, men har samtidig større helseutfordringer generelt som gir nyttig informasjon i møte med miljøterapeuters omsorgsarbeid og barnas selvrealiseringsmuligheter.

Erik Larsen (2022, s. 32-33) gir på sin side noen beskrivelser av barn som kan profitere på et opphold på barnevernsinstitusjoner. Gjennomgående er relasjons- og samspillsutfordringer, manglende selvstendighet og autonomi, og/eller negative og uklare selvforhold hvor det er utfordrende å sette ord på eget indre i møte med sine ytre omgivelser: «Noen ganger fremstår de som verdensmestre, andre ganger er de totalt hjelpeløse» (Larsen, 2022, s. 58). Omsorg kan for noen barn også oppleves skremmende og truende: «Barna kan ha vanskelig med å forestille seg omsorg i det hele tatt. Disse barna kan gjøre alt de kan for å unngå nærhet og kanskje slippes de voksne bare inn i små, korte øyeblikk om gangen.» (Gustumhaugen m.fl., 2017, s. 104).

Informasjon om hvem som bor på barnevernsinstitusjoner, eller forståelse for hvem som kan profitere på et opphold, fremmer dermed miljøterapeutenes arbeid med barnas selvforhold som sentralt for deres selvrealisering. Barnevernslovens beskrivelser av barnets beste og barnets medvirkning skal samtidig implementeres og relateres til miljøterapeutenes relasjonelle omsorgsarbeid med hensikt å bidra til barnas selvrealisering. Derfor finner jeg det riktig å omtale og diskutere overnevnte punkter videre i oppgavens kapitler.

1.2 Problemstilling og avgrensninger

Bacheloroppgaven utforsker følgende problemstilling:

Hvordan jobber miljøterapeuter relasjonelt og omsorgsrettet med barn på barnevernsinstitusjoner for å øke barnas selvrealiseringsmuligheter?

Oppgaven skal med andre ord ta for seg forskning om hvordan miljøterapeuter jobber med relasjoner og omsorg i møte med barn på barnevernsinstitusjoner for videre å øke barnas muligheter for selvrealisering. For å besvare problemstillingen ved bruk av litteraturstudie som forskningsmetode, blir det gjort et systematisk utvalgt på fire vitenskapelige artikler. Forfatterne intervjuer miljøterapeuter på barnevernsinstitusjoner, utfører feltarbeid, og/eller studerer institusjonsplaner, praksisfortellinger, og/eller modeller som forfatterne knytter direkte opp til praksiser på barnevernsinstitusjoner. Axel Honneths anerkjennelsesteori anvendes i oppgaven for å gi hovedfunnene ytterligere mening. Barnets selvrealisering forstås i denne oppgaven som å virkeliggjøre eget potensiale og realisere egne iboende ressurser og evner i tråd med anerkjennelsesteoriens beskrivelser av ulike selvforhold.

Grunnet oppgavens omfang er ytterligere avgrensninger nødvendig. Oppgavens fokus grenser mot andre bidragsytere for barnas selvrealisering og derfor også det tverrprofesjonelle samarbeidet til tross for samarbeidets potensielle, positive innflytelse. Miljøterapeutenes relasjonelle omsorgsarbeid kan samtidig påvirkes av systemfaktorer og strukturelle forutsetninger som ikke utdypes ytterligere (Backe-Hansen m.fl., 2017, s. 37-38). Eksempler på systemfaktorer kan være differensiering av institusjonstilbudet, lengde på oppholdet, reduksjon i antall ledige institusjonsplasser og/eller miljøpersonalets arbeidstid (Backe-Hansen m.fl., 2017, s. 7-8). Miljøterapeutenes omsorgsarbeid fordrer med andre ord forbedringer og kvalitetssikringer på flere nivåer og områder.

1.2.1 Miljøterapeuter

Ole Greger Lillevik og Lisa Øien (2015, s. 60) beskriver miljøterapeuter som fagpersoner som har: «kompetanse og ferdigheter innenfor et bredt teoretisk og metodisk spekter, og som samtidig er i stand til faglig kritisk refleksjon rundt de terapeutiske tiltakene.». Noen forstår miljøterapeuter som fagpersoner med en treårig helsefaglig eller sosialfaglig utdanning, mens en miljøarbeider forstås å ha fagbrev (Okkenhaug, 2020). I denne bacheloroppgaven brukes begrepet *miljøterapeut* synonymt med *miljøarbeider* ettersom noen av de vitenskapelige artiklene anvender begge begrepene uten å klargjøre eventuelle forskjeller. Miljøterapeuter og

miljøarbeidere omtales i artiklene som ansatte på barnevernsinstitusjoner uten ytterligere utdypninger. Inspirert av Larsens (2020, s. 7) beskrivelser av begrepene miljøterapeut og miljøterapi som best egnet til å ramme inn ulike praksiser på barnevernsinstitusjoner, blir begrepene også brukt når jeg selv henviser til ansatte på barnevernsinstitusjoner og deres praksis. Deres hovedrolle forstås videre å ivareta den daglige omsorgen for barna i tråd med rammene barnevernstjenesten setter (NOU 2016: 16, s. 153).

1.2.2 Barnevernsinstitusjoner

Barnevernsinstitusjoners og miljøterapeuters oppgaver er ifølge proposisjonene til endringer i barnevernsloven både for periodene 2012-2013 og 2020-2021 å:

[...] bidra til å gi barn trygge rammer, utviklingsmuligheter, økt livskvalitet og varige, positive endringer i livet deres. Dette betyr at barna skal bli hørt og sett, bli tatt vare på, møtt med omsorg, stabilitet og forutsigbarhet. Tilbudet skal være tilpasset det enkelte barns behov.» (Prop. 133 L (2020-2021), s. 47, referert i Prop. 106 L (2012-2013), s. 74).

Barnevernsinstitusjonenes oppgaver er derfor videreført til ny barnevernslov (2021). Leo A. Grünfeld med flere (2020, s. 18-19) skriver samtidig at barnevernsinstitusjoner og deres oppgaver ikke lar seg defineres entydig fordi barnevernsinstitusjonene ofte blir et tilbud for barn som av ulike grunner ikke passer til andre tilbud, for eksempel fosterhjem. Samtidig skal et opphold på barnevernsinstitusjon som utgangspunkt være siste løsning og fortrinnsvis innebære en avgrenset tidsperiode (Prop. 133 L (2020-2021), s. 47).

Samtidig har barnevernsinstitusjonene ulike funksjoner og målgrupper som egner seg opphold, og deles inn i akuttinstitusjoner, omsorgsinstitusjoner og behandlingssinstitusjoner med ulike målgruppedifferensieringer og aldersgrupper (Grünfeld m.fl., 2020, s. 36).

Overnevnte punkter viser med andre ord til, og utbroderer problemstillingens kontekst. Fokuset i oppgaven blir på omsorgsinstitusjoner både for barn (under 12 år) og ungdommer (12-18 år) (Grünfeld m.fl., 2020, s. 36), hvor det er nærliggende å tenke at omsorgsarbeidet står sentralt.

1.2.3 Barn

I oppgaven brukes «barn» som samlebetegnelse for alle under 18 år i samsvar med ordbruken i norsk, juridisk forstand (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016, s. 13). Som øvrig grense

er myndighetsalder fordi 18-års alderen tilfører ungdommen en ny juridisk status på flere områder, for eksempel ved spørsmål om ettervern (Larsen, 2022, s. 22). Det kan samtidig synes nyttig å poengtere at yngre barn kan ønske og behøve andre former for omsorg enn hva eldre barn er i behov av. Barnets alder og modenhet er liksom sentrale punkter for å vurdere hva som er forsvarlig omsorg (Backe-Hansen m.fl., 2017, s. 14; rettighetsforskriften, 2011, § 1). Å åpne for et stort aldersspenn begrunnes med at omsorgsarbeid overfor barn på barnevernsinstitusjoner kan bety å se bort fra forventninger og normer om aldersadekvat fungering (Larsen, 2022, s. 109). Etter egen forforståelse bør omsorgsarbeidet først og fremst imøtekomme det *individuelle* barnet, i den aktuelle *konteksten*.

1.3 Sosialfaglig relevans

Problemstillingen begrunnes å være sosialfaglig fordi miljøterapeutenes arbeid skal i likhet med sosialt arbeid, bidra til å gi barn gode oppvekstvilkår for å videre forhindre marginalisering og utenforskap i samfunnet. Hjelp til selvhjelp er en sentralt formål for det sosiale arbeidet (Berg m.fl., 2015, s. 24). En miljøterapeut skal jobbe for å bedre barnas livssituasjon i samarbeid med dem, samt forstå at sosiale problemer oppstår i samspill mellom individ og samfunn (Berg m.fl., 2015, s. 25). Sosiale problemer innebærer kort fortalt at problemet har en sosial opprinnelse, at den enkeltes problem involverer flere, og at løsninger på problemet behøver kollektive strategier (Ellingsen & Levin, 2015, s. 48). Miljøterapeutenes sosiale arbeid forstås derfor å være tett koblet til relasjonsarbeid og omsorgsarbeid i samarbeid med barna for å bedre deres livssituasjon og posisjon i samfunnet.

1.4 Bacheloroppgavens oppbygning

I det følgende gis en kort beskrivelse av oppgavens oppbygning: Kapittel 2 presenterer litteraturstudie som en forskningsmetode for oppgaven hvor det redegjøres for søkeprosessen og innhenting av vitenskapelige artikler. Videre vurderes kildenes relevans og pålitelighet, samt egen forforståelse. Kapittel 3 belyser anerkjennelsesteorien som teoretisk perspektiv for oppgaven, og inkluderer beskrivelser av ulike selvforhold og traumebevisst omsorg. Kapittel 4 presenterer oppgavens hovedfunn i form av fire vitenskapelige artikler. Kapittel 5 bygger videre på hovedfunnene i en tematisk analyse som drøftes i tråd med anerkjennelsesteorien, annen supplerende forskning, relevant faglitteratur, og egne tolkninger. Kapittel 6 er en oppsummerende avslutning.

2 Metode

2.1 Litteraturstudie som forskningsmetode

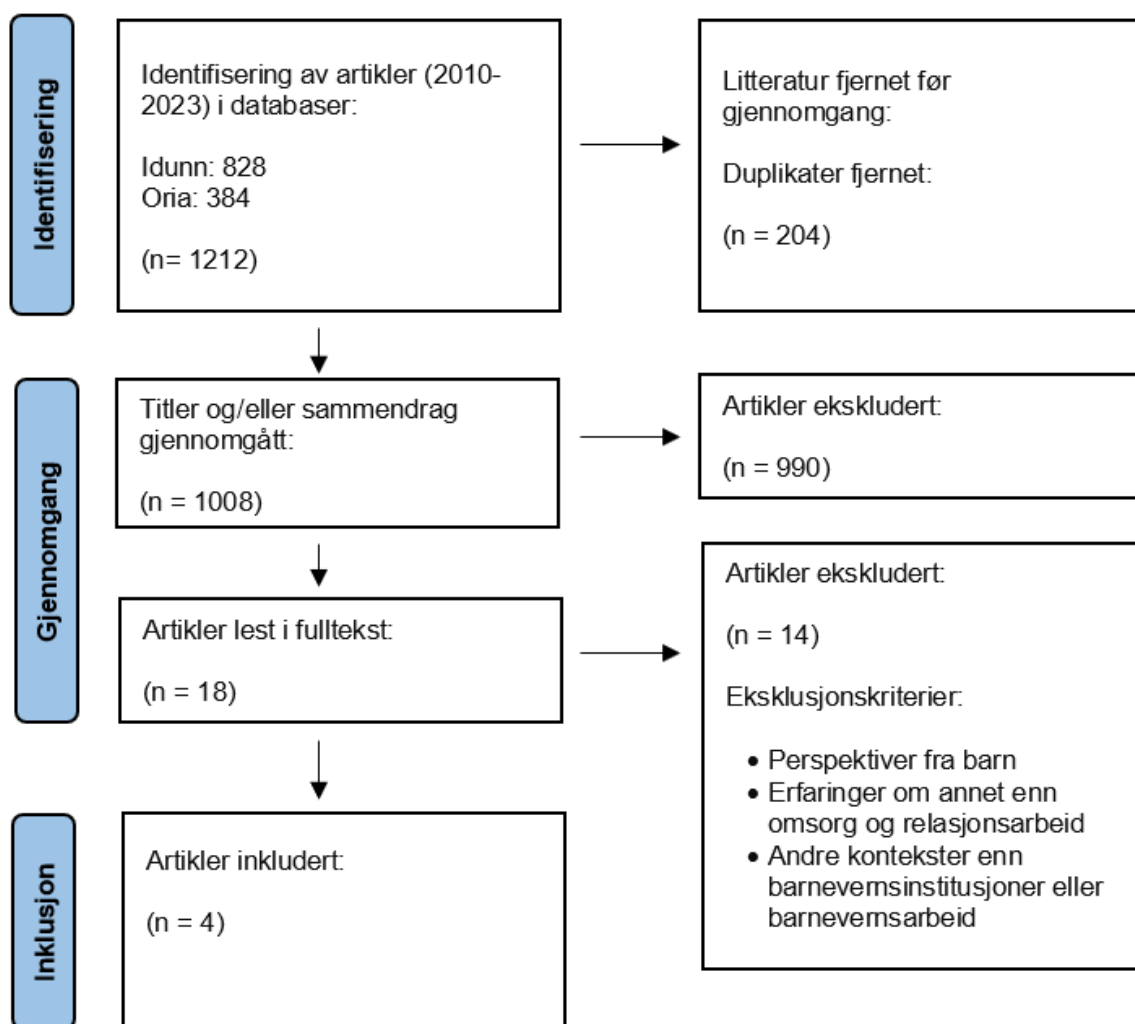
Forskningsmetoden man bruker sier noe om hvordan man skal gå fram for å undersøke et tema og videre generere forskning for formulert problemstilling. Valg av forskningsmetode er også av betydning for hvordan man etterprøver undersøkelsenes resultater (Dalland, 2021, s. 53-56). Ved bruk av litteraturstudie som forskningsmetode har jeg hentet ut skriftlige, eksisterende forskning som retter seg mot den aktuelle problemstillingen (Dalland, 2021, s. 199). Således gjøres det rede for den systematiske søkeprosessen for litteraturstudiet. Videre er artiklenes relevans og pålitelighet vurdert, samt egen forforståelse, for å styrke resultatets etterprøvnbarhet (Dalland, 2021, s. 143).

2.2 Litteraturstudiets systematiske søkeprosess

Etter mine innledende søk for å utforske hva og hvor mye som er skrevet innenfor fagområdet, formuleres problemstillingen: **Hvordan jobber miljøterapeuter relasjonelt og omsorgsrettet med barn på barnevernsinstitusjoner for å øke barnas selvrealiseringsmuligheter?**

Søkene ble utført i perioden februar 2023 til april 2023, hvor søkeordene er operasjonalisert ved et bruk av et PCO-rammeverk (population, context, outcome). Problemstillingen blir dermed delt inn i tematiske elementer som leder fram til termer og synonymer. PRISMA flow diagram blir brukt for å bedre forståelsen for den systematiske utvelgelsesprosessen. Ved trefflister over 300 blir de første 300 overskriftene lest med hensikt å vurdere relevansen for problemstillingen. Dersom overskriftene fremstår relevante, blir artiklene utforsket ytterligere i sine sammendrag. Grunnet problemstillingens ordlyd er det valgt forskning som representerer miljøterapeutenes perspektiver i form av intervjuer med, og praksisfortellinger av miljøterapeuter, samt studier av institusjonsplaner og modeller som knyttes direkte opp mot miljøterapeutenes arbeid på barnevernsinstitusjoner. Duplikater blir forsøkt fjernet manuelt fordi flere av artiklene ligger i ulike databaser, samtidig som at artiklene vises flere ganger i den samme databasen. Eksklusjonskriterier og inklusjonskriterier blir videre gjort rede for nedenfor for å vurdere artiklenes relevans og pålitelighet.

Figur: PRISMA flow diagram: identifisering av artikler via databaser.

Tabell: Kriterier for søk: søkeord (med trunkering).

Populasjon (population)	Kontekst (context)	Utfall (outcome)
Miljøterapeut eller miljøarbeider (Milieu therapist)	Barnevern eller barnevernsinstitusjon eller omsorgsinstitusjon (Child institution)	Omsorg eller relasjon eller utvikling eller erfaring Care or relation or development or experience

2.3 Litteraturens relevans og pålitelighet

Artiklenes relevans og pålitelighet blir vurdert med kriterier som materialtype, forfatter, og utgivelsesår (Dalland, 2021, s. 153). Avgrenset tidssone (2010-2023) og materialtype (forskningsartikkel) blir bestemt som inklusjonskriterier i forkant av det systematiske litteratursøket for å styrke kildenes pålitelighet. Inklusjonskriterier og eksklusjonskriterier er videre ment å styrke artiklenes pålitelighet og relevans for problemstillingen samtidig som kriteriene kan medføre å miste annen litteratur som bidrar til bredere forståelser. Supplerende litteratur er derfor inkludert i drøftingen for å belyse flere perspektiver.

I det følgende vurderes artiklenes relevans og pålitelighet i samsvar med overnevnte kriterier. Det er først og fremst avgrenset til vitenskapelige artikler fordi materialtypen presenterer ny forskning og er vurdert av redaksjoner og uavhengige fagpersoner når det gjelder å holde en vitenskapelig standard innenfor tidsskriftene og den enkelte artikkel (Dalland, 2021, s. 145). Samtidig har forfatterne bakgrunner som enten universitetslektorer, forskningsledere og forskere, samt har utdanninger og/eller doktorgrader innenfor helsefag eller sosialfag. Avgrenset tidssone representerer likeså en inklusjonskriterie som er vurdert i samsvar med antall treff for søkene. Det er forsøkt å holde en oppdatert og moderne standard for forskningen for å styrke dens relevans og pålitelighet opp mot dagens praksis. Vitenskapelige artikler eldre enn 2010 blir derfor ekskludert. Ulempen kan på den andre siden være at annen relevant forskning blir oversett.

Artiklenes relevans for problemstillingen må også vurderes med tanke på artiklenes perspektiver. På den ene siden kan intervjuer med, og praksisfortellinger av miljøterapeuter argumenteres å gi de mest relevante opplysningene fordi miljøterapeutenes egne stemmer kommer fram. Samtidig kan forfatternes undersøkelse av institusjonsplaner og modeller brukt i barnevernsinstitusjoner, bidra til gi et mer helhetlig overblikk over hvordan ansatte på barnevernsinstitusjoner jobber. Det kan derfor argumenteres for at inkludering av ulike forskningsmetoder i oppgaven gir et bredere perspektiv for å besvare problemstillingen. Samtidig er andre kontekster enn barnevernsinstitusjoner ekskludert fra oppgavens hovedfunn for å sikre forskningens relevans.

Hovedfunnene om miljøterapeutisk arbeid er hentet fra databasene Idunn og Oria, som begge inkluderer nordisk forskning. Det fokuseres på nordisk forskning med en tanke om at det miljøterapeutiske arbeidet kan variere geografisk som følge av forskjellige kulturer og oppdragelsesnormer.

For å styrke hovedfunnenes pålitelighet er det samtidig nødvendig å være bevisst at forfatterne også bruker og henviser til primærlitteratur for å redegjøre for, og diskutere teori, samt utdype og styrke egen forskning (Dalland, 2021, s. 156). Dette kan innebære en prosess hvor primærlitteraturen blir endret eller gitt nye forståelser og perspektiver formet av forfatterens egen problemstilling, fagområde og metodevalg (Dalland, 2021, s. 156). Derfor blir det i denne oppgaven forsøkt å finne fram til primærlitteratur.

2.3.1 Forforståelse

For å styrke artikkelens relevans og pålitelighet blir det også nødvendig å reflektere over min egen posisjon i forkant av, og underveis i gjennomførelsen av litteraturstudiet (Dalland, 2021, s. 64). Forforståelsen bærer preg av at jeg har vært i praksis på en barnevernsinstitusjon og i ettertid jobber som vikar. Forforståelsen er derfor ikke fri for bindinger til tidligere erfaringer og nåværende forståelser av miljøterapi og omsorgsarbeid på barnevernsinstitusjoner, hvor enkelte elementer i mine hovedfunn kan være gjenkjennelige. Hvordan jeg forholder meg til forskning og faglitteratur er derfor av betydning for litteraturens relevans og pålitelighet hvor jeg fortrinnsvis må utfordre min forforståelse. Mine møter med barn på barnevernsinstitusjoner utgjør samtidig ikke en representativ gruppe for å beskrive den generelle populasjonen. Derfor må jeg forholde meg objektiv og foreta metodiske og systematiske litteratursøk for å styrke relevansen og påliteligheten (Dalland, 2021, s. 63-64). Michael Quinn Patton (1980, s. 337) poengterer riktignok at distanse fra temaet ikke vil være en garanti for objektivitet, men bare avstand. Egen forforståelse kan derfor innebære både fordeler og ulemper for en metodisk etterprøvbarehet.

3 Teoretisk perspektiv og relevant litteratur

3.1 Miljøterapi og omsorg

Lillevik og Øien (2015, s. 60) definerer miljøterapi som: «en planlagt og faglig begrunnet terapeutisk virksomhet som nyttiggjør seg de til enhver tid tilgjengelige ressursene omgivelsene gir.». Forfatterne beskriver videre at miljøterapi er et uavgrenset begrep i form av fagideologi heller enn en konkret, faglig metode. Når jeg velger å fokusere på miljøterapi i min oppgaven, sier dette nødvendigvis ikke noen om hvilke tilnærminger og grunnlagstenkninger som foreligger innenfor det miljøterapeutiske arbeidet som fremlegges i oppgaven (Lillevik & Øien, 2015, s. 60). Det kan samtidig tenkes at enhver barnevernsinstitusjon opparbeider seg en identitet for hvordan de forstår og jobber med de samme utfordringene.

Riktignok kan miljøterapi som en felles fagideologi argumenteres å være viktig fordi ideologien gir den enkelte miljøterapeut et overordnet mål og mening for sitt arbeid (Bunkholdt & Larsen, 1995, s. 258). En atferdsanalytisk tenkning vil for eksempel fokusere på endring av uønsket atferd, mens en humanistisk fundert tilnærming setter menneskets autonomi som grunnleggende for arbeidet (Lillevik & Øien, 2015, s. 60). Sistnevnte tilnærming står i fokus for oppgaven hvor barnets selvrealisering, medvirkning og selvstendighet beskrives som sentrale for utviklingsarbeidet. Med en tanke om at institusjonene kan være ulike og forstå miljøterapi forskjellig, gjøres det ingen sammenligning av institusjonene på institusjonsnivå. En slik sammenligning fremstår lite nyttig fordi barnevernsinstitusjonene har ulike organiseringer, beboergrupper og størrelser som fordrer at miljøterapeutene tilpasser seg.

Det er i faglitteraturen også noe ulike forståelser for hvilken plass omsorgsarbeid har innen miljøterapeutisk arbeid. Larsen (2022, s. 18) forstår på den ene siden begrepet omsorg av snever betydning, og beskriver omsorgen heller som barnets behov for voksenkontakt, tydelige grenser og opplevelser av å bli forstått. Han åpner likevel for traumebevisst omsorg som en del av det praktiske omsorgsarbeidet ved at begrepet gir presise forståelser av potensielt nødvendige tiltak. På den andre siden vurderer Inge Kvaran og Lars Holm (2012, s. 146) omsorgen som grunnleggende i det miljøterapeutiske arbeidet i form av en følelsesmessig dimensjon. Å vise personlig omsorg og innlevelse fremheves også av Lillevik og Øien (2015, s. 60) som en nødvendig holdning for å skape gode brukerrelasjoner.

Min forforståelse av miljøterapi og omsorgens posisjonering i arbeidet, er at omsorgen og «den gode samtalen» er sentralt for både relasjonsarbeid, utviklingsarbeid og nettverksarbeid. At miljøterapeutene tilrettelegger for at barna skal mestre oppgaver på de ulike arenaene de oppholder seg på i hverdagen, fremstår for meg også sentralt. Utvikling forstås å ta lang tid og kreve mange små tiltak. Jeg har også en oppfatning av at det er et mangfold av ulike utdanninger og arbeidserfaringer blant personalet på barnevernsinstitusjonene. Som oppsummering kan miljøterapiens primæroppgave handle om å: «skape muligheter for at barn og unge i sin situasjon kan arbeide med forandring og utvikling.» (Larsen, 2022, s. 25).

3.2 Traumebevisst omsorg

Traumebevisst omsorg handler om å respondere spontant og sensitivt overfor barns indre tilstander og videre atferd, og gjennom dette gi reguleringsstøtte (Nordanger & Braarud, 2020, s. 43 & 45). Nordanger og Braarud (2020, s. 145) argumenterer for at barnets forståelse av egne utfordringer kan være avgjørende for barnets muligheter til å jobbe med sine reguleringsferdigheter. Formålet er at barnets skal utvikle selvregulerende ferdigheter og oppleve mestring i møte med utviklingsmessige utfordringer.

Å anerkjenne barnas selvforståelse og selvfølelse kan også tale for å begrense og identifisere eventuelle triggere i møte med utviklingstraumatiserte barn (Nordanger & Braarud, 2020, s. 150). Man kan med andre ord argumentere for at det ligger omsorg i å anerkjenne det barna selv opplever som faresignaler, til tross for at det for andre oppleves som nøytral stimuli (Gustumhaugen m.fl., 2017, s. 117). Omsorgsarbeid kan derfor involvere å begrense mulige stressfaktorer og videre hjelpe barna med å planlegge og holde oversikt slik at de mestrer hverdagslige oppgaver.

Omsorg i møte med traumebevissthet fordrer samtidig holde eget affektnivå nede. Å være en god omsorgsperson kan derfor innebære å være selvrefleksiv når det gjelder sin egen affektive tilstand (Nordanger & Braarud, 2020, s. 151 & 156). Forfatterne (2020, s. 167) argumenterer derfor for at barn trenger vanlig omsorg, men at det for omsorgspersonene fordrer en spisskompetanse å hindre at omsorgspersonene responderer negativt på motkrefter.

3.3 Axel Honneths anerkjennelsesteori

Axel Honneths anerkjennelsesteori presenterer en forståelse for hvordan miljøterapeuter kan jobbe med anerkjennelse. Barnas selvrealiseringsmuligheter kan videre kobles til anerkjennelsesteorien og dets selvforhold som deles inn i tre former. De ulike selvforholdene er følelsesmessig selvtillit, moralsk selvaktelse (selvverd) og sosial verdsettelse (selvrespekt), som henholdsvis hviler på tre former for anerkjennelse: emosjonell anerkjennelse (kjærlighet), juridisk anerkjennelse (rettsikkerhet) og sosial anerkjennelse (solidaritet) (Honneth, 2007, s. 103; Honneth, 1995, s. 25). Hanne Warming (2015, s. 250) poengterer at anerkjennelsesformene ikke kan erstatte hverandre for å styrke selvforholdene.

Anerkjennelsesformene kan videre argumenteres for å inneha elementer i tråd med Honneths beskrivelser av omsorg som en etisk sensibilitet i møte med et særegent og moralsk menneske. Den etiske sensibiliteten beskrives som nestekjærlighet, velgjørenhet og upartisk hjelpsomhet (Jacobsen, 2007, s. 453). Kari Martinsen (1989, s. 71) presenterer også en forståelse for omsorg som viser paralleller til Honneths beskrivelser i og med at omsorgen beskrives ekte når man anerkjenner den andre basert på den situasjonen vedkommende befinner seg i.

Axel Honneth forklarer kjærlighetsforhold som: «alle primære relasjoner som består av sterke følelsesmessige bindinger mellom få personer etter mønster av: «erotiske parforhold, vennskap og relasjonen mellom barn og foreldre.» (Honneth, 2007, s. 104). Et kjærlighetsforhold involverer nære, avhengighetsrelasjoner hvor gjensidig anerkjennelse av hverandres behovsnatur formidles gjennom følelses- og behovsmessige tilknytninger (Honneth, 2007, s. 104). Den emosjonelle anerkjennelsen handler altså om at subjekter gjensidig gjenkjenner og anerkjenner hverandre (Honneth, 1995, s. 110), og med dette styrker hverandres følelsesmessige selvtillit (Honneth, 2007, s. 103). Warming (2015, s. 251) forstår det også som at individer er i behov av gjensidige, emosjonelle relasjoner: å være noe spesielt for noen andre som handler om noe mer enn å bare motta omsorg.

Axel Honneths (2007, s. 117) andre form for anerkjennelse er juridisk anerkjennelse som tar form når man erkjenner sine moralske forpliktelser overfor andre og således anerkjennes som likeverdige samfunnsmedlemmer med egne formelle rettigheter. Den juridiske anerkjennelsen styrker individets selvverd i form av moralsk aktelse (Jacobsen, 2007, s. 454). Warming (2015, s. 251) tolker den juridisk anerkjennelsen som å handle om noe mer enn å motta

formelle rettigheter. Han poengterer videre at anerkjennelsen inkluderer å bli møtt og forstått som et moralsk menneske for således å motta aktiv støtte i sin selvrealiseringsprosess.

Den tredje formen for anerkjennelse, sosial anerkjennelse, handler om individets følelse av å tilhøre et samfunn ved at vedkommende bidrar med sine særegne egenskaper, prestasjoner, innsats og deltakelse i samfunnets fellesskap, og mottar anerkjennelse av ens særegenhet og solidaritet (Halvorsen, 2009, s. 71; Jacobsen, 2007, s. 454). Den sosiale anerkjennelsen gir individet positive erfaringer når det gjelder egne evner og prestasjoner i form av selvtilit (Honneth, 2007, s. 130).

3.3.1 Supplerende beskrivelser av barnets selvforhold

Fagkunnskap og forskning omkring barns selvforhold kan representere nyttig informasjon i miljøterapeutenes relasjonelle omsorgsarbeid med barn. For eksempel kan de erfaringer barna opplever med avvisinger representere en trygghet dersom erfaringene bekrefter barnas virkelighetsbilder (Larsen, 2022, s. 34). Det beskrives også som utfordrede å endre selvforholdet, hvor barna kan være mer tilbøyelige for å omgås personer som bekrefter barnas selvforhold til tross for dets selvnedvurderende art (Swann m.fl., 2007, s. 86). William B. Swann Jr. med flere (2007, s. 91) forklarer også at individer med negative selvforhold kan tolke andres handlinger som mer negative enn hva de objektivt sett er. Det kan derfor fremstå som Erik Larsen og Barbro Selnes (1975, s. 114) sier noe nyttig i møte med et barn som beskriver seg selv som gal: «dette måtte man [miljøterapeutene] fortsatt la ham få lov til å være, inntil en ny mening med hans liv kunne skapes i samhandling og dialog med andre.». Samtidig beskriver forfatterne (1975, s. 110) betydningen av å være varsom når det gjelder å vurdere positiv endring hos barna som et resultat av miljøterapeutenes innsats, og negativ endring som følge av barnets negative selvforhold.

Anerkjennelsesteorien og supplerende litteratur viser at barnets selvforhold er relasjonelt betinget hvor barnets opplevelser og erfaringer fra omgivelsenes reaksjoner på dets atferd bidrar til å forme selvforholdet (Bandura, 1986, s. 356; Swann m.fl., 2007, s. 86). Ved å lese om ulike selvforhold gjøres man bevisst på et mangfold av begreper som på ulike måter beskriver hvordan et individ tenker og føler om seg selv (se for eksempel: Bandura, 1986, s. 391; Blascovich & Tomaka, 1991, s. 115). Selvfølelsen (self-esteem) forklares for eksempel å omhandle individers følelser og tanker om sin egenverdi, om å godta, sette pris på, og verdsette seg selv (Blascovich & Tomaka, 1991, s. 115). Selvfølelsen beskrives videre å

romme betegnelser som self-worth, self-regard, self-respect og self-acceptance. Guro Øiestad (2011, s. 23) beskriver en god selvfølelse når vi lar: «følelser stige til overflaten, uten forfalskning, uten at vi behøver å fortrenge dem for å beskytte oss selv eller villedde andre. [...] å kjenne seg verdig sammen med andre.». Selvfølelsen er grunnet dets subjektive vurderinger ikke gitt å representere en virkelighet, og forstås videre å påvirke individets atferd og prestasjoner formet av selvoppfyllende profetier (Beumeister m.fl., 2003, s. 2).

Også andre begreper for ulike selvforhold lar seg koble opp til anerkjennelsesteoriens tre selvforhold og beskrivelser av selvrealisering. Selvkonseptet (self-concept) handler for eksempel om tanker og følelser om seg selv som man videre endrer i møte med nye erfaringer (Augoustinos m.fl., 2006, s. 188-189). Albert Banduras beskrivelser av begrepet *self-efficacy* viser også nære paralleller til anerkjennelsesteoriens sosiale anerkjennelse og selvrespekt, fordi begrepene handler om vurderinger av evner til å utføre og oppnå bestemte prestasjoner. Samtidig kan negative selvvurderinger av ens mestringstro og selvrespekt begrense individet i å utfordre seg på områder hvor vedkommende ikke stoler på at egne evner strekker til i møte med omgivelsenes krav og forventninger (Bandura, 1986, s. 391; Bandura, 1982, s. 122). Mestringstroen er med andre ord påvirket av den spesifikke oppgaven som skal løses (Swann m.fl., 2007, s. 88).

Øiestad (2011, s. 26) forklarer også at det foreligger farer for selvfølelsen dersom barnets verdi begrenses til dets prestasjoner, til tross for at barnets behov for å mestre og prestere må imøtekommes og tilrettelegges for. På den ene siden representerer selvfølelsen (self-esteem) individets følelse av egenverdi, mens selvtilliten eller mestringstroen er avhengig av ens prestasjoner. Riktignok poengterer Øiestad (2011, s. 27) at selvtilliten og mestringstroen tilfører noe til selvfølelsen: «det du *kan*, er en del av den du *er*», hvor manglende mestringstro kan medføre lavere selvfølelse. At barna opplever deres egenverdi fordrer således å anerkjenne alle sider ved barna og ta barnas formidlinger på alvor (Ulset, 2018, s. 196).

Som en oppsummering utgjør og innebærer dette kapitlet nyttig informasjon, avklaringer og forståelser som bidrar til å gi mening til, og forme de neste kapitlene i forhold til problemstillingen, samt de temaer som blir gjennomgående for oppgaven.

4 Resultatenes hovedtrekk

Det er i den systematiske søkeprosessen gjort et utvalgt på fire vitenskapelige artikler som til sammen belyser problemstillingen om omsorgsrettet relasjonsarbeid, og videre går inn på barnas selvrealiseringsmuligheter på barnevernsinstitusjonene. Dette kapittelet presenterer et sammendrag av de inkluderte forskningsartiklene.

Den første artikkelen: **Kroppsliggjorte omsorgspraksiser på omsorgsinstitusjon**, skrevet av Cecilie Basberg Neumann (2017), omhandler kroppens betydning for et godt relasjonelt omsorgsarbeid. Metodene som anvendes i forfatterens undersøkelse er feltarbeid og intervjuer med miljøterapeuter som jobber med barn mellom seks og tolv år. Informantenes beskrivelser av kroppens betydning er riktignok ikke forstått av dem selv i tråd med kroppsfenomenologi. Deres forståelser springer ut fra forskning om traumesensitivitet og stressreduksjon med et utviklingspsykologisk og nevrologisk fokus (Neumann, 2017, s. 106). Det konkluderes med at miljøterapeutenes vilje til å inngå i kroppslige samspill med barna, berøringer, og bevissthet rundt egne kroppslige signaler, påvirker miljøterapeutenes muligheter for å møte barn på institusjoner med omsorg (Neumann, 2017, s. 104-105).

Den andre artikkelen: **Tre terapeutiske modeller for omsorg**, skrevet av Annaley Clarke (2014), posisjonerer omsorg innenfor en terapeutisk forståelse hvor det presenteres tre terapeutiske modeller for omsorg: positiv likemannskultur, tilfluktsmodellen og utviklingsfremmende psykoterapi. Dette er modeller som blant annet inkluderes i barnevernsarbeid i Queensland, Australia (Clarke, 2014, s. 33). Jeg velger å ikke beskrive modellene i sin helhet, men trekker ut sentrale elementer fra dem i drøftingen. Hun konkluderer med at modellene kan benyttes for å imøtekomme barna som er i behov av omsorg for at barna skal utvikle seg og bruke sine ressurser.

Den tredje artikkelen: **Relasjonen som plattform i møte med barnevernet**, skrevet av Veronika Paulsen med flere (2017), bygger sitt utgangspunkt på en undersøkelse av Gartnerhaugens barnevernsarbeid og deres fokus på anerkjennende relasjoner (Paulsen m.fl., 2017, s. 85). Gartnerhaugen er et barnevernstiltak i Trondheim kommune som består av en omsorgsinstitusjon, samt oppfølging av barn som bor i egen bolig eller hjemme til foreldre. Deres grunnleggende arbeid består av å imøtekomme barnas ønsker og behov med tillit, anerkjennelse, respekt, kjærlighet og omsorg (Paulsen m.fl., 2017, s. 86). Forfatterne konkluderer med at tre elementer er spesielt viktige i miljøterapeuters relasjonsarbeid: å møte

barna «der de er», å gi barna gode muligheter for medvirkning i eget liv, og å skape gjensidighet i relasjonene.

Den fjerde artikkelen, **Relasjoner mellom barn og voksne på barnevernsinstitusjoner i Norge: Vår tids forståelse sett i et historisk perspektiv**, skrevet av Marianne Buen Sommerfeldt (2019), involverer forskning og vurderinger av tre institusjonsplaner. Disse planene er hver for seg utarbeidet av Gartnerhaugen, Josephines stiftelse og Barnas Omsorgshjem Trondheim for perioden 2015-2016. Alle tar imot barn etter barnevernlovens (1992) paragraf 4-4.4 og 4-12 (Sommerfeldt, 2019, s. 182). Ved å studere institusjonsplaner tilføres økt innsikt, perspektiver og forståelser for miljøterapeutenes rammer for praksis ved barnevernsinstitusjoner (Sommerfeldt, 2019, s. 178). Sommerfeldt (2019, s. 182) vurderer i sine analyser av institusjonsplanene at barnets posisjonering veksler mellom å være et rettighetsbarn på den ene siden, og et skadet og sårbart barn på den andre siden. Sommerfeldt konkluderer videre at barnas posisjonering er av betydning for miljøterapeutens relasjonelle omsorgsarbeid med det enkelte barnet og dets muligheter for utvikling.

5 Analyse og drøfting

Ovenfor har jeg presentert problemstillingen min som: **Hvordan jobber miljøterapeuter relasjonelt og omsorgsrettet med barn på barnevernsinstitusjoner for å øke barnas selvrealiseringsmuligheter?** I forhold til min problemstillingen blir hovedfunnene nedenfor komprimert til noen gjennomgående elementer: miljøterapeutenes dilemmaer for omsorgsarbeid mellom nærhet og distanse til barnet, miljøterapeutenes omsorg i form av anerkjennelse og barns medvirkning, samt miljøterapeutenes tilretteleggelse for sosial anerkjennelse. En tematisk analyse av resultatene er derfor integrert i drøftingen.

Formålet med drøftingen er videre å utforske resultatene i tråd med Axel Honneths anerkjennelsesteori for å bygge bro mellom miljøterapeutenes praksis og teoriens perspektiver og gi en dypere innsikt i hvordan det relasjonelle omsorgsarbeidet kan bidra positivt til barns selvrealiseringsmuligheter. Oppgavens hovedfunn suppleres med annen forskning, faglitteratur og egne tolkninger.

5.1 Miljøterapeutenes dilemmaer for omsorgsarbeid mellom nærhet og distanse til barna

Hovedfunnene viser gjennomgående implikasjoner når det gjelder miljøterapeutenes balanse mellom nærhet og distanse til barna. Videre kan det omsorgsrettede relasjonsarbeidet drøftes i tråd med anerkjennelsesteoriens emosjonelle anerkjennelse når det gjelder graden av gjensidighet og avhengighet mellom partene i relasjonene (Sommerfeldt, 2019, s. 185).

Paulsen med flere (2017, s. 91) viser for eksempel til en praksisfortelling fra en miljøterapeut som skriver om å bruke seg selv og sine erfaringer i samspillet med barna for å tilføre barna nye, positive erfaringer i sine selvrealiseringsprosesser. Det handler om å tørre å gi av seg selv og vise fram hvem man er overfor barnet, hvor miljøterapeutens egne interesser og kunnskaper utover det faglige brukes fortrinnsvis som redskaper i relasjonene. Paulsen med flere (2017, s. 87) tilføyer at relasjonsarbeidet er en prosess som bygger på gjensidighet. De vitenskapelige artiklene viser gjennomgående verdien av at miljøterapeutene bryr seg om barna, men ingen nevner at miljøterapeutene behøver barnets omsorg og kjærlighet for at miljøterapeutene skal utvikle seg i arbeidet sitt. Er det dermed slik at relasjonene mellom barna og miljøterapeutene ikke forstås gjensidige fra miljøterapeutenes perspektiver?

I Honneths anerkjennelsesteori forstås emosjonell anerkjennelse og følelsesmessig selvtillit å være avhengig av en gjensidig relasjon (Honneth, 1995, s. 107). Dermed kan det synes som at miljøterapeutenes fokus på å bruke seg selv og sin særegenhet i relasjonene med barna er nyttig for å styrke relasjonenes gjensidige preg og tilføre barna muligheter for selvrealisering. Paulsen med flere (2017, s. 87) forklarer nettopp at partene må gi og ta i et gjensidig samspill for å styrke det Honneth (1995, s. 110) beskriver som gode relasjoner. Det kan i forbindelse med anerkjennelsesteorien argumenteres for at barnas anerkjennelse av miljøterapeutene har betydning for at barna skal oppleve miljøterapeutenes anerkjennelse av verdi og betydning. Dersom betingelsen for å styrke barnas følelsesmessige selvtillit involverer gjensidige, avhengige relasjoner slik det beskrives ovenfor, er det dermed slik at barnets selvrealiseringsmuligheter i form av økt selvtillit, hviler på denne betingelsen?

Spørsmålet stilles som følge av implikasjoner for miljøterapeuter som oppstår i en balanse mellom tilpasset nærhet og distanse til barna, og videre når miljøterapeutene skal inngå i nære, følelsesmessige relasjoner med barna. Paulsen med flere (2017, s. 86) beskriver for eksempel et mer eller mindre utfordrende forhold mellom nærhet, distanse og profesjonalitet for miljøterapeutene. Det kan i sammenheng med anerkjennelsesteorien tenkes at en manglende gjensidighet i relasjonene begrenser barna til å være objekter som mottar omsorg, hvor barnas selvrealisering i form av følelsesmessig selvtillit begrenses som følge (Honneth, 2007, s. 103). På den andre siden kan miljøterapeutens objektivisering av barna også begrense miljøterapeutenes muligheter for å gi god omsorg fordi miljøterapeutens forutsetninger for å inntone seg på barnas verden begrenses: «Når vi forholder oss til den andre som et objekt, så stiller vi oss selv utenfor.» (Halvorsen, 2009, s. 72). Grete S. Halvorsen beskriver objektiviseringen som en dobbelt fremmedgjøring som utspiller seg i en negativ spiral mellom hjelperen og den som søker hjelp. Derfor kan det argumenteres for at objektiviseringer står i motsetning til Honneths beskrivelser av emosjonelle forhold og derfor også begrenser barnas selvrealisering (Honneth, 2007, s. 104).

Samtidig poengterer Sommerfeldt (2019, s. 185) at miljøterapeutene er begrenset når det gjelder å utforme sin personlige roller og gjensidige relasjoner til barna i møte med «dagens samtidige krav om likeverd, evidensbasert behandling». Min tolkning av miljøterapeutenes begrensede handlingsrom som beskrevet ovenfor, er at private og personlige relasjoner får et negativt preg som behandlingsstrategier. Samtidig poengterer forfatteren at distanse mellom miljøterapeuten og barna kan medføre at barna tolker miljøterapeutens handlinger som krenkende til tross for velmente intervensjoner. I forhold til min problemstilling fremstår de

nevnte implikasjonene derfor som ugunstige for barnas selvrealiseringsmuligheter, men også for miljøterapeutenes relasjonelle omsorgsarbeid.

Clarke (2014, s. 39-41) forklarer videre at ekte endring kommer som følge av intense, personlige forhold. Forfatteren argumenterer for at miljøterapeutenes nærhet til barna også fremmer gjensidighet som en trygghet for dem: de vet at miljøterapeutene også vil være til stede når barna har det vanskelig. Neumann (2017, s. 106) henviser også til en miljøterapeuts fokus på ubetingede relasjoner: «For meg, for oss, er det viktig at barna vet at vi vil ha dem, selv om de gråter og skriker og kaster ting i veggen.». Clarke (2014, s. 41) viser også en hensiktsmessig rutine på barnevernsinstitusjonene som handler om at barna alltid skal spørre og gi beskjed dersom det er noe de trenger. Dette viser at miljøterapeutene er mer eller mindre avhengige av at barna også tar kontakt og bruker seg selv. På den andre siden forstås også barna å være avhengige av miljøterapeutene hvor forfatteren beskriver miljøterapeutenes grensesetting som sentral for at barna skal imøtekomme miljøterapeutenes forventinger og ta del i en felles regulering (Clarke, 2014, s. 42).

Det kan med dette være nærliggende å tenke at miljøterapeuter som distanserer seg fra barna mister noe av den fordelen nærheten medbringer: å forstå barna og videre gi barna erfaringer av at miljøterapeutene emosjonelt validerer og bekrefter deres følelser (Witkowski, 2017, s. 3-4). Dersom barna opplever emosjonelle invalideringer fra miljøterapeuten i form av for eksempel minimering, kritisering, misforståelser, eller ignorering av barnas følelser, kan deres selvfølelse og tanker om egen mestringsevne svekkes (Witkowski, 2017, s. 3 & 55). Det hevdes videre at slike invalideringer kan formidles i subtile former, hvor også miljøterapeuter står i risiko for å overse sine emosjonelle invalideringer av barnet. Per Lorentzen (2020, s. 147) stiller seg på den andre siden kritisk til hvordan man skal være en omsorgsperson på den ene siden, og samtidig inngå i et behandlingsløp i samarbeid med andre fagpersoner. Begrunnelsen er at det foreligger risiko for å terapeutiskere relasjonene til barna. Dersom barnas uforklarlige atferd skal tolkes i tråd med bakenforliggende årsaker i barnas historie, kan dette medføre distansering fra øyeblikket og konteksten hvor atferden oppstod. Paulsen med flere (2017, s. 85) poengterer samtidig at barna også påvirker miljøterapeutene, hvor miljøterapeutene skal være bevisste hvilke følelser samspillet med barna gir og hvordan følelsene kommer til syne. Hvor gjensidig en relasjon mellom en miljøterapeut og et barn skal være, representerer en utfordrende balanse som påvirker barnas selvrealisering først og fremst i form av følelsesmessig selvtillit.

5.2 Miljøterapeutenes omsorg i form av anerkjennelse

Barnets medvirkning og posisjonering som rettighetsbarn kan ses i sammenheng med anerkjennelse som et sentralt begrep for det miljøterapeutiske arbeidet (Sommerfeldt, 2019, s. 184). Man kan således argumentere for at barnas medvirkning og videre selvrealiseringsmuligheter styrkes ved at miljøterapeutene anerkjenner dem som moralske rettighetsbærere i tråd med anerkjennelsesteorien. Det kan også fremstå betydelig å poengtere at ingen av anerkjennelsesformene lar seg redusere til dialog mellom miljøterapeutene og barna. Handling, ledet av en samarbeidende og anerkjennende dialog, må også komme til syne (Honneth, 2007, s. 140; Thomas, 2012, s. 463).

Artiklene fremhever på ulike måter betydningen av å møte barna der de er, hvor anerkjennelsen beskrives å være et svar på barnas selvforhold i møte med barna som moralsk tilgjengelige. Gjennom en praksisfortelling fra en miljøterapeut får vi et innblikk i hvordan vedkommende vurderer det relasjonelle omsorgsarbeidet opp mot anerkjennelse og fokus på barnas selvforhold:

Hva kan du gjøre for å få til det som er viktig for deg? [...]. Jeg får lyst til å gi råd. Men jeg gjør det ikke. Fordi jeg tror på at det er sånn han ser verden nå. Og jeg tror det gjør veldig vondt å se verden igjennom de brillene. Han skal ikke ha det sånn alene. [...]. Målet mitt blir at han skal forstå at jeg forstår. På den måten er han ikke alene. Jeg ønsker ikke å snakke om meg selv. [...]. Jeg stiller heller spørsmål som viser at jeg forstår. (Paulsen m.fl., 2017, s. 90).

Miljøterapeuten skriver om en etisk sensibilitet i møte med det konkrete barnet og dets perspektiver, slik Jacobsen (2007, s. 453) beskriver Honneths forståelse av omsorg.

Miljøterapeutens identitet som hjelper kommer videre til syne ved at barnet fortrinnsvis føler seg forstått og møtt som et særegent og konkret menneske (Halvorsen, 2009, s. 70). Videre styrkes barnets forståelse av seg selv:

To recognize a certain aspect of a subject's personal integrity can mean only that we carry out those actions or adopt those attitudes that allow this subject to reach the appropriate understanding of its own person (Honneth, 2007, s. 140).

På den andre siden reflekterer miljøterapeuten over at ingenting ble gjort der og da, men at miljøterapeutens måte å møte barnet på likevel har styrket deres relasjon og gjensidige tillit, og således gjort barnet en erfaring rikere i sin selvrealiseringsprosess:

Han takker meg for at jeg hørte på han. Jeg opplever at vi er så nære hverandre som vi aldri har vært før. Jeg tror det er nettopp det han trenger. [...]. Jeg føler også nærheten. Mestringen. [...].

Denne kvelden hadde han noen. Lite er fikset, men jeg håper han er en erfaring rikere på hvordan det går an å bli møtt, og at det går an å ikke føle seg så alene om ting som er så tunge å bære. (Paulsen m.fl., 2017, s. 91).

Å forstå omsorg som anerkjennelse av barnets selvforhold fremstår også nyttig når miljøterapeutene gir omsorg til barn med traumerelaterte utfordringer (Neumann, 2017, s. 105). Samtidig som miljøterapeutene må være sensitive og inntonet på barnas kroppslige signaler, må miljøterapeutene videre respondere på det konkrete barnet med å være bevisst egne kroppslige signaler:

Vi må være bevisste på ting som: Hvordan går jeg [beveger jeg kroppen] når jeg er stressa? Hvordan holder jeg kroppen når jeg snakker med barnet? Står jeg litt sånn [viser fysisk] bakoverlent med armene i kryss over brystet, eller står jeg på en åpen og avslappet måte? Du må være bevisst på å ikke bruke brå bevegelser. (Neumann, 2017, s. 105).

At miljøterapeutene møter barnet med en etisk, kroppslig sensitivitet fremhever at anerkjennelse av barnets selvforhold også kan fordre noe mer enn dialog i lys av anerkjennelsesteorien (Honneth, 2007, s. 140). Dette er punkter som beskriver hvordan miljøterapeutene kan jobbe ansikt-til-ansikt med barna for å styrke deres selvforhold og videre selvrealisering.

5.3 Miljøterapeutenes omsorg i form av barnas medvirkning

Artiklenes hovedfunn belyser også medvirkning som sentralt for det relasjonelle omsorgsarbeidet, samt for barnets utvikling av autonomi og selvstendighet. Neumann (2017, s. 101-102) beskriver barnas medvirkning som en del av den kroppslige omsorgen hvor det handler om miljøterapeutenes sensitivitet, tilgjengelighet, åpenhet og respekt i møte med barna og barnas egne grenser. Paulsen med flere (2017, s. 92) vurderer også at miljøterapeutenes arbeid handler om å forstå barna som eksperter på egne liv. På den andre siden beskriver Sommerfeldt (2019, s. 183-184) barnas posisjoneringer i tre institusjonsplaner som varierende. Hun poengterer at barna må forstås å være handlende subjekter i møte med velferdstjenestene til tross for deres tidligere negative erfaringer. Hun vurderer videre at forståelsen av barna som skadet og sårbart kan medføre at miljøterapeutene underkjenner barnas eget ansvar og ressurser for å jobbe med egen endring. Posisjoneringen begrenser derfor barnas muligheter for samarbeid og medvirkning som utspiller seg i tråd med barnas egne perspektiver.

Anerkjennelsesteorien kan bidra til å forstå hvordan barnas posisjonering som skadet og sårbart kan lede til at barna også forstås mindre moralsk tilregnelige, hvor barna kopierer miljøterapeutenes holdninger til sine egne holdninger og forståelser (Høilund & Juul, 2015, s. 81). Et følgende spørsmål må bli om anerkjennelsesteorien tilbyr en nyttig måte å tenke på når det gjelder barns medvirkning på barnevernsinstitusjoner og deres videre selvrealiseringsmuligheter. På den ene siden er barnas muligheter for informasjon og medvirkning rettigheter barna har etter barnevernsloven (2021, § 1-4). Barnas selvverd styrkes som følge av at barnas juridiske rettigheter imøtekommes (Honneth, 2007, s. 117).

Det kan samtidig argumenteres for at alle de tre anerkjennelsesformene påvirker barnas muligheter for medvirkning. For eksempel kan barnas emosjonelle anerkjennelse fra miljøterapeutene bidra til å styrke relasjonene dem imellom og derfor sette barna i bedre dialog og samarbeid med miljøterapeuten. Barnas engasjement og vilje til å dele sine meninger med miljøterapeutens kan også styrkes når barna opplever relasjonene som gode og likeverdige (Paulsen & Thomas, 2017, s. 167). Solidaritet forstått som å ha noen felles mål i et fellesskap, kan også medføre at barnas meninger tillegges større betydning og effekt (Thomas, 2012, s. 463). Et følgende spørsmål er likevel om opprettholdelse av barnas formelle rettigheter er tilstrekkelig for at barna selv skal føle seg juridisk anerkjent av miljøterapeutene, føle seg mer selvstendig og styrke eget selvverd.

I følge Warming (2015, s. 251) poengterer Honneth betydningen av systematiske strukturer for å ivareta ens formelle rettigheter. Riktignok poengteres ikke det ujevne maktforholdet mellom fagpersoner og brukere, eller mellom voksne og barn. Det er i denne sammenhengen nærliggende å forstå at relasjoner mellom miljøterapeuter og barn som et tydelig asymmetriske avhengighetsforhold (Lillevik & Øien, 2015, s. 63). Sommerfeldt (2019, s. 183) er inne på å vurdere barna som handlende aktører i møte med velferdstjenester. I tråd med anerkjennelsesteorien kan det tolkes som at barnas medvirkning ikke bare forutsetter at barnets juridiske rettigheter ivaretas. Det fremstår også nyttig at barna i sine konkrete møter med miljøterapeutene formidles som handlende, moralske aktører (Warming, 2015, s. 251).

Problematisering av makt er likevel et tema som får lite oppmerksomhet i de fire vitenskapelige artiklene om relasjoner og omsorg, hvor fokuset i artiklene først og fremst er å besvare hva miljøterapeutene gjør for å gi god omsorg og styrke deres relasjoner til barna. På den andre siden viser supplerende forskning at dette er et tema som er viktig for barn og andre hjelpetrequende som på sin side fokuserer på hvordan de blir møtt av fagpersoner. Spørsmål om deres formelle rettigheter får lite fokus fra informantene, og styrker derfor

argumentasjonen om at barna trenger noe mer enn ivaretagelse av formelle rettigheter for å realisere seg selv (Halvorsen, 2009, s. 70; Paulsen m.fl., 2017, s. 88; Thomas, 2012, s. 462).

Miljøterapeutenes måte å skrive rapporter på ved Gartnerhaugen kan trekkes fram som et eksempel på hvordan miljøterapeutene hever barnas stemme og engasjement. Her brukes benevnelse som «jeg» og «du» heller enn «ungdom» og «undertegnede» (Paulsen m.fl., 2017, s. 91). Barnas muligheter for medvirkning styrkes som følge av at de forstår språket og fortrinnsvis gjenkjenner seg selv i det som skrives. Samtidig gis miljøterapeutene mulighet til å presentere nye forslag og ideer for barna som engasjerer seg mer i møte med beskrivelser av et endringsarbeid som de forstår (Paulsen m.fl., 2017, s. 93). Forfatterne viser med andre ord en arbeidsmetode ment for å skape mindre distanse til barna gjennom språklige tilpasninger, hvor barna videre skal forstå og engasjere seg som moralske, handlende aktører.

Barnas selvrealisering i form av økt selvstendighet og autonomi, beskrives også som et gjennomgående formål for barnas institusjonsopphold (Paulsen m.fl., 2017, s. 93; Sommerfeldt, 2019, s. 182). Øiestad (2011, s. 248) poengterer i denne sammenhengen at barna har behov for å oppleve grader av selvstendighet, samt behøver å bli kjent med nye sider av seg selv for å styrke egne selvforståelser og følelser av ansvar for seg selv. På den andre siden kan det foreligge utfordringer dersom miljøterapeutene ikke åpner tilstrekkelig opp for barnas medvirkning, tar beslutninger på vegne av barna, og ikke lar barna utforske egen selvstendighet i samsvar med alder, modenhet og forutsetninger:

What seems to happen is that workers suddenly switch from making choices on behalf of young people to expecting them to make big decisions themselves, without a gradual approach and often without enough support and guidance [...]. (Paulsen & Thomas, 2017, s. 167).

Paulsen og Thomas (2017, s. 169) poengterer i denne sammenhengen at miljøterapeutenes relasjoner til barna ikke er gjensidige fordi miljøterapeutene ikke behøver barnas anerkjennelse i et lengre løp. Når barna flytter ut fra barnevernsinstitusjonene forventes de samtidig å tre inn i et voksenliv som mer uavhengige og autonome enn andre jevnaldrende som etter å ha blitt myndige fortsetter å få støtte fra sine foreldre. Derfor kan det argumenteres for at miljøterapeutene, i lys av sine profesjonelle roller, ikke kommer i posisjon for å sikre gjensidig anerkjennelsen slik anerkjennelsesformen forstås av Honneth (2007, s. 104). Den ujevne tilgangen på støtte mellom jevnaldrende etter fylte 18 år, beskrives også som et «svik» innenfor den juridiske anerkjennelsen (Paulsen & Thomas, 2017, s. 169). At barnevernsinstitusjoner formidles å være siste omsorgsalternativ, og derfor forstås som noe

negativt av omverdenen, kan samtidig sette barna i et negativt lys som gruppe og videre medføre stigmatisering fra samfunnet og begrense muligheter for anerkjennelse og selvrealisering etter endt institusjonsopphold (Grünfeld, m.fl., 2020, s. 19).

5.4 Miljøterapeutenes tilretteleggelse for sosial anerkjennelse

Et følgende spørsmål må bli om miljøterapeutene, slik deres relasjonelle omsorgsarbeid beskrives i artiklene, legger til rette for sosial anerkjennelse i tråd med anerkjennelsesteorien og dens beskrivelser av selvrealisering. Jonas Jacobsen (2007, s. 456) hevder på den ene siden at anerkjennelsesteorien fremstår uklar i sine beskrivelser av anerkjennelsesformen grunnet selvrespektens ensidige fokus på individets bidrag og identitet som samfunnsborger. Ettersom bacheloroppgaven retter seg mot miljøterapeutens arbeid som et grunnlag for anerkjennelse, fremstår det nødvendig å stille spørsmål til om barnas sosiale verdsettelse kan forekomme i tilstrekkelig grad innenfor barnevernsinstitusjonen uavhengig av barnas selvforståelser som samfunnsborgere. Slik Jacobsen spør: «behøver subjektet virkelig anerkjennelse av samfunnet *som helhet*, for å kunne lykkes som et særegent individ?» (Jacobsen, 2007, s. 456).

Både Sommerfeldt (2019, s. 184) og Paulsen med flere (2017, s. 85) formidler at det miljøterapeutiske arbeidet skal lønne seg på sikt ved at barna vokser opp og utvikler seg til å bli samfunnsnyttige, likeverdige borgere. På den andre siden beskriver Clarke (2014, s. 35-37) at barnevernsinstitusjonen må være et terapeutisk samfunn hvor barna også må lære å yte tjenester til hverandre, og dermed gi barna en følelse av ansvar for å bidra til samfunnet. Det handler om å lære verdien av å hjelpe og være nyttig for andre. Jeg tolker dette som at det terapeutiske samfunn involverer miljøterapeutenes institusjonelle rammer, med andre ord det miljøet hvor miljøterapeutene kan praktisere sitt miljøterapeutiske arbeid både innenfor den bygningsmessige institusjonen og andre arenaer utenfor.

På hvilke måter barnas selvrespekt styrkes, er etter egen oppfatning også avhengig av barnas alder og modenhet i tråd med barnevernsloven (barnevernsloven, 2021, §§ 1-3 & 1-4).

Paulsen med flere (2017, s. 87) poengterer også at miljøterapeutene skal la barna definere sine egne mål. Det kan for eksempel være nærliggende å tenke at barnas selvrespekt styrkes ved at de tildeles oppgaver på institusjonen, slik som å lage middag eller vaske fellesarealer. Med andre ord positive bidrag til et fellesskap. Ikke bare bidrag og anerkjennelse av egne fortjenester, slik som for eksempel gode skoleprestasjoner. Det handle derfor om å formidle anerkjennelse både for små og store bidrag og prestasjoner som er tilpasset barnas

forutsetninger og ønsker. Det kan på den ene siden argumenteres for at overbeskyttelse av barna medfører passivitet, redusert selvbilde og lært hjelpeløshet. På den andre siden kan utfordringer som barna ikke har forutsetninger for å mestre, medføre tapsopplevelser, redusert selvbilde og avmakt (Lillevik & Øien, 2015, s. 63; Øiestad, 2011, s. 26). Det handler med andre ord om å finne en balanse mellom beskyttelse og utfordring tilpasset det individuelle barnet.

Thomas (2012, s. 458 & 464) og Warming (2015, s. 251) deler også nærliggende forståelser av at man skal anerkjenne barnets aktive bidrag uten å sammenligne bidragene med andres. Forfatterne hevder samtidig at den sosiale anerkjennelsen ikke nødvendigvis er avgrenset til samfunnsmessige bidrag. Dette taler for at sosial anerkjennelse og videre selvrespekt kan oppnås i mindre grupper, for eksempel innenfor en likmannskultur. Det synes derfor nærliggende å tenke at miljøterapeutenes arbeid må sikre barnas deltakelse slik at de føler seg møtt som moralsk tilregnelige: en følelse som også kan videreføres til andre arenaer utenfor barnevernsinstitusjonenes rammer.

Clarkes (2014, s. 33-34) beskrivelser av barns påvirkning av hverandre på barnevernsinstitusjonen kan i denne sammenhengen kobles opp mot en rekonstruksjon av anerkjennelsesteorien med fokus på barnas bidrag innenfor institusjonenes rammer. Barna som bor sammen på institusjonen forstås som bidragsytere og påvirkere overfor hverandre grunnet deres likestilte preg. De kan således bidra til å løse hverandres utfordringer (Clarke, 2014, s. 34). Forfatteren argumenterer for at barna har påvirkningskraft overfor hverandre fordi de tilbringer mye tid sammen, og fordi de er best egnet til å motivere hverandre grunnet relasjonenes mer gjensidige preg. Dette er bidrag som kan forstås å styrke barnas selvrespekt i form av sosial verdsettelse (Honneth, 2007, s. 103). Videre beskriver Clarke (2014, s. 34) at barnas bidrag medfører selvrealisering: når barna føler at de er en ressurs for andre, styrkes deres selvkontroll og sensitivitet overfor hverandre. Således utvikles barnas evne til å indentifisere verdier, eget selvbilde, selvbevissthet, samt omsorg og ansvar for seg selv og andre (Clarke, 2014, s. 35; Øiestad, 2011, s. 23). Her kommer den emosjonelle anerkjennelsen inn i form av mer gjensidige relasjoner, hvor det å støtte hverandre bidrar til at barna styrker sin selvtillit, som således blir nyttig for å forstå verdiene av egne bidrag og tilhørighet i et større fellesskap. Cockburn og Dymna (2020, s. 2137) legger også vekt på betydningen av å møte barna ikke bare som mottakere av tjenester, men også som omsorgsgivere og rettighetsbærene. Det kan synes som barnets selvforståelser i lys av å være fullverdige

samfunnsborgere begrenses dersom deres fungering formidles som avhengig av miljøterapeutenes innsats og beskyttelse.

6 Avslutning

Problemstillingen for oppgaven er: Hvordan jobber miljøterapeuter relasjonelt og omsorgsrettet med barn på barnevernsinstitusjoner for å øke barnas selvrealiseringsmuligheter? I de fire vitenskapelige artiklene fremsto flere temaer relevante for å belyse problemstillingen: omsorg i form av medvirkning, omsorg i form av anerkjennelse, nærhet og distanse til barnet, og miljøterapeutenes tilretteleggelse for sosial anerkjennelse både på institusjonen og utenfor. Til tross for at resultatene representerer begrensede funn, er det likevel interessante funn som belyser noen sider av miljøterapeutisk arbeid for barnas selvrealiseringsmuligheter.

Anerkjennelsesformene har vist seg relevante for temaene som artiklene belyser. Teorien viser en gjennomgående forståelse for at emosjonell anerkjennelse i form av gjensidige relasjoner også påvirker barnets posisjoneringer og moralske status i samfunnet og på institusjonen. Det fremstår også som alle anerkjennelsesformene kan motvirkes av ulike maktforhold og generasjonsordninger hvor den formelle hjelperelasjonen og generasjonsrekkefølgen setter barna i et ensidig behov for omsorg og anerkjennelse. Anerkjennelsesteorien inviterer oss derfor til å forstå barna også som givere av omsorg, og ikke bare som mottakere. En slik forståelse vil ha nytteverdi i miljøterapeutenes relasjonelle arbeid med å styrke barnets følelsesmessige selvtillit.

Drøftingen om barnets muligheter for medvirkning viser videre at anerkjennelseskampene først og fremst utspiller seg i ansikt-til-ansikt interaksjoner og ikke i møte med strukturelle aspekter og formelle rettigheter alene. Å engasjere seg i omsorgsfulle relasjoner kan også påvirke barnas muligheter for å utvikle ferdigheter og kunnskaper som er nyttige for å bli mer selvstendige, samt øke barnets muligheter for å inngå i samarbeid med miljøterapeutene.

Til tross for at anerkjennelsesteorien forstår den sosiale anerkjennelsen først og fremst i sammenheng med individers bidrag som samfunnsborger, kan oppgavens fokus på arenaer hvor miljøterapeutene oppholder seg sammen med barnet, også representere muligheter for å øke barnas selvrespekt. Det handler om å gi barna utfordringer som er tilpasset deres forventninger, og på denne måten legge mulighetene til rette for at barna får bidratt til et fellesskap. Barna må forstå seg selv som betydningsfulle for andre.

Axel Honneths anerkjennelsesteori fremmer betydningen av at miljøterapeutene ikke fokuserer på en av anerkjennelsesformene alene, hvor man således må tenke på forholdet mellom det

offentlige og det personlige, og/eller det emosjonelle sammen med det rasjonelle, og ikke minst det moralske kravet og humanistiske tilnærmingen som anerkjennelsesteorien forankrer. Med andre ord er barnas muligheter for selvrealisering avhengig av at barna møtes med alle tre anerkjennelsesformene som på ulike måter overlappes og flettes inn i hverandre. Barna realiserer seg med andre ord fordi miljøterapeutene møter barna med tro på at barna også kan realisere seg selv.

Litteraturliste

- Augoustinos M., Walker, I. & Donaghue, N. (2006). *Social Cognition: An Integrated Introduction* (2nd ed). SAGE Publications.
- Backe-Hansen, E., Løvgren, M., Neumann, C. B. & Storø, J. (2017). *God omsorg i barnevernsinstitusjoner* (NOVA Rapport 12). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. <https://www.ntnu.no/documents/1268850643/1273757823/Nettutgave-NOVA-Rapport-12-17-God-omsorg-i-barnevernsinstitusjoner.pdf/120889dd-39ac-45f4-81fd-f625744ddffc>
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122–147. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.37.2.122>
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: a social cognitive theory*. Prentice Hall.
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2016). *Barnets rettigheter i Norge* (Rapport 2016). <https://www.regjeringen.no/contentassets/0ada3bee46b54f498707f51bbc7d4b2c/barnekonvensjonen-norsk-versjon-uu.pdf>
- Barnelova. (1981). *Lov om barn og foreldre* (LOV-1981-04-08-7). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1981-04-08-7>
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97>
- Berg, B., Ellingsen, I. T., Levin, I. & Kleppe, L. C. (2015). Hva er sosialt arbeid? I Ellingsen, I. T., Levin, I., Berg, B. & Kleppe, L. C. (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 19-35). Universitetsforlaget.
- Beumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I. & Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? *American Psychological Society* 4(1), 1-44. <https://doi.org/10.1111/1529-1006.01431>
- Blascovich, J. & Tomaka, J. (1991). Measures of self-esteem. I Robinson, J. P., Shaver, P. R. & Wrightsman, L. S. (Ed.). *Measures of Personality and Social Psychological Attitudes* (s. 115-155). Academic Press. .
- Bunkholdt, V. & Larsen, E. (Red.) (1995). *Metodisk barnevernsarbeid*. Tano forlag.
- Clarke, A. (2014). Tre terapeutiske modeller for omsorg i institusjon. *Norges Barnevern* 91(1), 32-45. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2014-01-04>

- Cockburn, T. & Dymna, D. (2020). Recognising Children's citizenship in the social care system. *British Journal of Social Work* 50(7), 2135–2151. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcz135>
- Dalland, O. (2021). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal.
- Ellingsen, I, T. & Levin, I. (2015). Det sosiale i sosialt arbeid. I Ellingsen, I, T., Levin, I., Berg, B. & Kleppe, L, C (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 47-64). Universitetsforlaget.
- Grünfeld, L, A., Hansen, E, H., Guldvik, M, K., Kjelsaas, I., Winje, E., Engebretsen, L, S. & Westberg, N, B. (2020). *Institusjonsarbeidet i barnevernet* (Menon-Publikasjon 54). Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/institusjonstilbudet-i-barnevernet---sluttrapport/id2722200/>
- Gustumhaugen, K., Dønnestad, E. & Steinkopf, H. (2017). *Miljøterapeuten: Mennesket som metode i miljøterapi*. Universitetsforlaget.
- Halvorsen, G, S. (2009). Anerkjennelsens betydning for en hjelpende relasjon: Om selvforståelse og andreforståelse. *Klinisk sygepleje* 23(1), 68-78. <https://doi.org/10.18261/ISSN1903-2285-2009-04-08>
- Hernæs, Ø, M. (2020). Hvem bor i barnevernsinstitusjon? *Stat og styring* 30(4), 48-51. <https://doi.org/10.18261/ISSN0809-750X-2020-04-14>
- Høilund, P. & Juul, S, R. (2015). *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde* (2. utg.). Gyldendal.
- Honneth, A. (1995). *The Struggle for Recognition: The Moral Grammar of Social Conflicts*. Cambridge (J. Anderson, Trans.). Polity Press. (Originally published 1949).
- Honneth, A. (2007). *Disrespect: The normative foundations of critical theory*. Polity Press.
- Honneth, A. (2007). *Kamp om anerkjennelse* (L. Holm-Hansen, Overs.). PAX. (Opprinnelig utgitt 1992).
- Jacobsen, J. (2007). Krenkelse og kritikk. Anerkjennelse som sosialfilosofisk grunnkategori. *Agora* 07(3), 448-456. <https://doi.org/10.18261/ISSN1500-1571-2007-03-22>
- Kvaran, I. & Holm, J. (2012). *Barnevernsfaglig miljøterapi*. Cappelen Damm.
- Kvello, Ø. (2007). *Utredning av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling*. Universitetsforlaget.
- Larsen, E. & Selnes, B. (1975). *Fra avvik til ansvar: en miljøterapeutisk tilnærming til ungdom på institusjon*. Tanum-Norli.
- Larsen, E. (2022). *Miljøterapi med barn og unge: organisasjonen som terapeut* (4. utg.). Universitetsforlaget.

- Lillevik, O, G. & Øien, L. (2015). Hva er miljøterapi? *Sykepleien* 103(5), 60-63.
<https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2015.54066>
- Løgstrup, K. E. (1956). *Den etiske fordring*. Cappelen.
- Lorentzen, P. (2020). Traumebevisst omsorg: ett skritt frem og to til siden. *Norges Barnevern* 97(2), 146-161. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2020-02-06>
- Martinsen, K. (1989). *Omsorg, sykepleie og medisin*. Tano.
- Neumann, C, B. (2017). Kroppsliggjorte omsorgspraksiser på omsorgsinstitusjon. *Norges Barnevern* 94(2), 96-109. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-02-03>
- Nordanger, D, Ø. & Braarud, H, C. (2020). *Utviklingstraumer: regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Fagbokforlaget.
- NOU 2016: 16. (2016). *Ny barnevernslov: Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-16/id2512881/?ch=1>
- Øiestad, G. (2011). *Selvfølelsen hos barn og unge*. Gyldendal.
- Okkenhaug, J. (2020). *Lønn som miljøterapeut*. Norsk Psykologforening.
<https://www.psykologforeningen.no/medlem/loenn-og-arbeidsvilkaar/ofte-stilte-spoersmaal2/loenn-som-miljoeterapeut>
- Patton, M, Q. (1980). *Qualitative Evaluation Methods*. Sage Publications.
- Paulsen, V. & Thomas, N. (2017). The transition to adulthood from care as a struggle for recognition. *Child and Family Social Work* 23(2), 163-170. <https://doi.org/10.1111/cfs.12395>
- Paulsen, V., Aune, J, A., Melting, J, K., Stormyr, O. & Berg, B. (2017). Relasjonen som plattform i møte med ungdom i barnevernet. *Norges Barnevern* 94(2), 84-94.
<https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-02-02>
- Prop. 106 L (2012-2013). Endringer i barnevernloven. Barne- og familiedepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-106-l-20122013/id720934/?ch=1>
- Prop. 133 L (2020-2021). Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-133-l-20202021/id2842271/?ch=1>
- Rettighetsforskriften. (2011). *Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barnevernsinstitusjon* (FOR-2011-11-15-1103). Lovdata.
<https://lovdata.no/pro/#document/LTI/forskrift/2011-11-15-1103/%C2%A71>

- Sommerfeldt, M, B. (2019). Relasjoner mellom barn og voksne på barnevernsinstitusjoner i Norge: Vår tids forståelser sett i et historisk perspektiv. *Norges Barnevern* 96(3), 172-188.
<https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2019-03-04>
- Swann, W, B., Chang-Schneider, C. & McClarty, K, L. (2007). Do People's Self-Views Matter? Self-Concept and Self-Esteem in Everyday Life. *American Psychologist* 62(2), 84-94.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.62.2.84>
- Thomas, N. (2012). Love, rights and solidarity: Studying children's participation using Honneth's theory of recognition. *Childhood* 19(4), 453-466. <https://doi.org/10.1177/0907568211434604>
- Ulset, G. (2018). Skiftende regler og praksiser i omsorgsmiljøet i en barnevernsinstitusjon: betydninger for ungdommenes opplevde trygghet og trivsel. *Norges Barnevern* 95(2-3), 182-199. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2018-02-03-08>
- Warming, H. (2015). The life of children in care in Denmark: A struggle over recognition. *Childhood* 22(2), 248-262. <https://doi.org/10.1177/0907568214522838>
- Witkowski, G. (2017). *The Effect of Emotionally Validating and Invalidating Responses on Emotional Self-Efficacy* [Doctoral dissertation, Walden University]. Scholar Works.
<https://scholarworks.waldenu.edu/dissertations/3646/>

